

Тихомир Брајовић

О НЕРЕДУ, КРУЖЕЊУ СМИСЛА И ПОТРЕБИ ЗА ПОЕЗИЈОМ

(Ненад Милошевић: *Воде и вејрови*, Уметничко друштво
Бујица Решин Туцић, Нови Сад, 2012)

О поезији Ненада Милошевића писао сам досад углавном узгредно, у панорамским прегледима и сумарним тумачењима поетичких тенденција, иако сам све време с генерацијским занимањем пратио његова песничка оглашавања, почев од дебитантске *Посианосији* (1992) па до ове, најновије збирке стихова. Не желећи да тражим разлог у својој – стицајем журналистичких околности – преовлађујућој критичарској окренутости романескној и приповедној продукцији, у светлу читања тридесет и шест песама које стоје иза наслова *Воде и вејрови* на ту спорадичност склон сам да гледам као на последицу двоструког зрења. Пре свега сопственог, читалачког, наравно. А онда, рекао бих, и ауторовог, песничког, баш онако како то примећује и Слободан Тишма у рецензентској опсервацији о томе да је Милошевић овом књигом „дохватио“ зрелост.

У одређеној мери логична и очекивана с обзиром на биографске референце песника и његовог горепотписаног читаоца, поменути констатација несумњиво изискује и своју дискурзивну конкретизацију. Полазећи од властитог читалачког искуства, присећам се, стога, да сам стихове аутора *Умањења* и *Песама са Саве* и *Дунава* доживљавао као неку врсту ненаметљивог и лежерног певања „у страну“, мимо „главних струја“ и трендова, једнако као и мимо формалних дилема и зачкољица. У исти мах чинило ми се, међутим, да у том дискретно аутсајдерском певању, које је стално на рубу прозног израза, скоро увек постоји и нота подвргавања својеврсном демону спонтаности, који је, рецимо, био карактеристичан за бит-генерацију, а који уз бекство од елитистичко-ексклузивистичке претенциозности собом исто тако носи и могуће препуштање ћудима случајности и чак монотоности. Приклонити се прећутној логици менталног, телесног, интелектуалног искуства, ту и тамо доведеног у везу с оним што је изнад самог искуства, неизбежно, наиме, значи изложити се ризику ефемерности и акциденталности.

Воде и вејрови, чини се, сведоче о томе да је овом ризику могуће умаћи а да се при том не оде у другу крајност, коју обично именујемо као усиљеност и претенциозност. Сам почетак песме под насловом „Нереди“, из уводног, уједно и насловног циклуса збирке, показује како је поменути учинак „лако“ остварљив, захваљујући пажљивом ређању и склапању наоко оделитих песничких исказа. „Сушна је година најављена, најтоплија. / Трага се за генералима. / Кишни облаци долазе са друге обале“, вели овде

РАЗММЕНА ДАРОВА

транспарентни лирски субјект, могло би се слободно казати и лирски јунак књиге, који, чини се, ствара карактеристично поље алузивности, наизглед засићено дескрипцијама природних стања и неутралним констатацијама о друштвеним догађањима, а заправо веома отворено за актуелистичко, па можда и „ангажовано“ разумевање казаногa, без непосредног упућивања на њега. „Неки смисао кружи али га не пратим, / загрејан сам, а треба се охладити / да би се одбациле идеје и ушло у плазму поезије“, примећује отуда песничко Ја у продужетку песме, сугеришући несклоност према „прегрејаности“ већ чврсто обликованих концепата и идеја, односно афинитет према флуидности и „покретљивости“ која и чини неухватљиво обличје добре поезије. Стога оно с правом и може да каже: „Не желим да се на овом месту заврши песма, / већ да се придружи нереду“, јер, у крајњој линији, „треници су неједнаки а воља стална“. Управо због тог дисбаланса и неравнотеже, писање песама и требало би, по свему судећи, да буде опрезно и скептично према сопственом волунтаризму, једнако као и према интелектуализму којим је он по правилу праћен.

Поезија, дакле, није никакво целомудрено „тумачење“ света и његово „превођење“ у тзв. солидне, компактне представе и схватања. Пре би се могло казати да је она нарочито осетилан, појединачан и експресивно самосвестан моменат самог тог, недогледно великог и неуређеног догађања које зовемо светом. Она је, како то наговештавају стихови песме „После светског дана поезије“, својеврсно „множење“ живота у песмама, које се одиграва у исто време док овештале, „старе истине остале су нетакнуте, / чак патиниране епохама“, и можда баш због тога „Јасно је да људима треба поезија... / читање стихова... / замах лепоте, повишено стање“. Овде, наравно, ваља приметити да је довођење песништва у везу с „повишеним стањем“ вероватно праћено дискретним дахом ироније према традиционалистички „патинираном“, патосом обележеном поимању саме поезије, будући да је такво разумевање, наиме, у ствари другачије од већ наговештеног „хлађења“ од грозничавог дејстава идеја у циљу хлађења у деликатну, „плазматску“ сферу лирског, поетичног гледања на ствари. „Недостају ми нове песме / и мртви љубитељи поезије, стара патња“, казује, с друге стране, једнако аутоиронично песничко Ја *Voge и ветрова*, легитимишући сопствено, амбивалентно схватање поезије као носталгично присећање на оно што је она била, односно суочавање с оним што она данас неизбежно мора да буде.

„Мисли окамене сећања у дану безличном / а песма не долази да их разбије“, запажа, у том духу, исти иронични и сетни глас песничке самосвести у песми „Истина љубави“, у којој, симптоматично, „На усне спасоносне речи / у краткој радости навиру, / али у вољи за самоодржањем / неизговорене остају“. О чему говоримо док говоримо о љубави и поезији? – ето тако би, чини се, с правом могао да гласи други, алтернативни назив најновије књиге Ненада Милошевића као својеврсна формула оног подстицаја и вербалног замајца на којем почивају стихови сакупљени у њој. Идиомска алузија на сведени стил и свакодневни, а ипак несвакидашњи наративни свет Рејмонда Карвера при томе није случајна, иако је сасвим слободна и „неутемељена“ у именованој евиденцији стихова, којима – такође нимало случајно – промичу Шаламун и Дилан, Ливада и Валери, Пазолини и Песоа, Борхес и Попа, Павловић и Мишо, Гинзберг и Хандке... Оно што Милошевићеву прозаизовану поетску периоду у мојој читалачкој

импресији ипак приближава поетизованој прозној фрази аутора *Категорале* јесте, међутим, она јединствена сугестивност битнога које се скоро волшебно појављује из баналног и тривијалног, као, примерице, у Карверовој изврсној причи „Дебели“, чија јунакиња, након ниске наизглед безначајних запажања и тричавих, узгредних мисли, побуђених случајним сусретом, на завршетку констатује, са снагом судбинске неумитности: „Живот ће ми се променити. Осећам то.“

Иако се одигравају у једноставним миљеима кухиње, хотелске собе, родитељске куће, речног жала, савских пристаништа итд, и нове песме Ненада Милошевића по правилу успевају да дочарају моменте просева егзистенцијално важног док казују о привидно неважном и овешталом. „Сабирао се у песму свет / и из ње тихо извирао“, примећује, стога, самозатајно лирско Ја песме „Танго Земун“, додајући, сасвим карактеристично, да „Осећање древности света / ширило се нагло у уму, понекад, увече, / ... и бледело, с неком мишљу / што се јављала, тривијална“, јер баш „То је био живот што се расипа / као слама са запрега дуж пута / што у тамну шуму завија“. Значајно забављена личним успоменама у обрисима колективног „рама“ (нпр. одличан циклус „Кућа на продају“ и делови завршног циклуса „У прошлом веку остало“), имагинација ових песама при томе је ипак, као што је већ речено, значајно окренута и посредној, али сугестивној рефлексiji садашњег и актуелнога (циклуси „Воде и ветрови“ и „Хотелске собе на Месецу“).

И мада су узјамно условљени заноси и пркоси тела и ума неретко у првом плану њихове вербалне артикулације, на начин који каткад дотиче својеврсну метафизику чулности, сугестивно тематизовану, примерице, у песништву Војислава Карановића, Милошевићеви стихови сада су, још више и далекосежније него раније, својом изражајном енергијом увек дискретно али сугестивно уперени према индивидуалном (само)разумевању сред дешавања и стања која га неизоставно објумљују и надмашују. У том смислу истовремено меланхолични и иронични исказни субјект ове књиге легитимише се, најпосле, као у извесном смислу „ендоисторичан“, као онај који се, упркос гласинама о крају историје, заправо ослободио илузија о бекству од ње или пак о могућности њеног прозирања („Мисао не може да проникне / у нове везе господара и поданика“), прихвативши је као свеprisутну и неминовну условност постојања. „Уместо новог, у мени блиста прошли живот, / први пут ја га грлим као победнички пехар“, речи су којима ову тиху спознају сумира песничко Ја, уједно назначавајући и обресе свог зрелог схватања које поезију не види као фаму о императиву победе над нередом света, него пре као облик са-учествовања што сред непревладиве анархије ипак упорно ослушкује оно неизвесно, али постојано слућено „кружење смисла“ које је на неки начин својствено еминентно лирском доживљају света.

А то је можда и онај моменат који представља меру мог сопственог зрења, тачка у којој се сусрећу значење читалачког и песничког присуства у пословима и данима овог несавршеног света, јединог и најбољег који имамо на располагању. Јер читање је – као и само писање, уосталом – још увек и упркос свему, рекло би се, једна од оних ретких могућности колико-толико ваљано осмишљеног постојања у таквом свету. *Воде и ветрови* доносе драгоцену искуство подсећања на то. Зато ће и бити својеврстан поклон за онога ко се изложи њиховом стишаном, лаганом али сигурном дејству.